[2018] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 123

ਸ੍ਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ਮਿੱਤਲ
ਬਨਾਮ
ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੈਲੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਮਿੱਤਲ
(ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 18312 ਦਾ 2017)
ਅਗਸਤ 24, 2018
[ਐਸ. ਏ. ਬੋਬਡੇ ਅਤੇ ਐਲ. ਨਾਗੇਸਵਰਾ ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1955 – ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ 5(i) – ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਮੁੜ ਕਦੋਂ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ – ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ – ਵਿਆਹ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ – ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੈਧਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 15 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ – ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ – ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ – ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਉਸਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਡੀਕਣੀ ਪਵੇਗੀ – ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਾਰਾ 15 ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਉਸ ਕੇਸ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ – ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲਈ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 5(i) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਪ੍ਰਤੀ ਐਲ. ਨਾਗੇਸਵਰਾ ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਇਕ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਵਾਬੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 10]

1.2 ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 (1) ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਬਸੰਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 5 (i) ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 12]

1.3 ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਨਿਰਰਥਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18]

1.4 ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਟੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪੂਰਵ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਡੀਕਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਿਤੀ 06.12.2011 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਉਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 19]

1.5 ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20]

ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 258 : [1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 922 ; ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 405 : [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 526 ; ਅਨਿਲ ਦਿਨਮਾਨੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪਨਵੇਲ ਨਗਰ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਪਨਵੇਲ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2003 ਬੋਮ. 238 ; ਕੇ. ਐਸ. ਭੂਟਪਾਪ ਬਨਾਮ ਕੋਕਿਲਾ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 458 : [2000] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1168 ; ਬਿਜੋਯਾਨੰਦ ਪਟਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਸਤਰੂਘਨ ਸਾਹੂ [1962] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 538 ; ਪਰਤਜਬਦਿਬੁਤਕ ਇਰਾਵਥ ਕਨਪ੍ਰਵਾਨ ਕੱਲਿਆਣੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਦੇਵੀ (1996) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 76 : [1996] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ; ਰੇਵਨਾਸਿਦੱਪਾ ਬਨਾਮ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ (2011) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 675 ; ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਧੈਰਯਵਾਨ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੁੱਲਾ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 619 : [2015] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 70 ; ਪਰਾਯਾਂਕੰਡੀਯਾਲ ਇਰਾਵਥ ਕਨਪ੍ਰਵਾਨ ਕੱਲਿਆਣੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਦੇਵੀ (1996) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 76 : [1996] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ; ਰੇਵਨਾਸਿਦੱਪਾ ਬਨਾਮ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ (2011) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 675 ; ਡਿ. ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਬਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਰਿਸੀਵਰ [1965] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਾਰਸ਼ ਬਨਾਮ ਮਾਰਸ਼ 1945 ਏ.ਸੀ. 271 ; ਸੈਲੋਮਨ ਬਨਾਮ ਸੈਲੋਮਨ & ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ (1897) ਏ.ਸੀ. 22 ; ਬਲੈਕ-ਕਲਾਸਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪੇਪੀਅਰਵੇਰਕੇ ਵਾਲਡਹੋਫ-ਆਸਚਾਫੈਨਬਰਗ ਏ.ਜੀ. (1975) ਏ.ਸੀ. 591 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਾਸ ਸਟੈਟਿਊਟਰੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਿਟੇਸ਼ਨ, ਐਡ. ਡਾ. ਜੌਨ ਬੈਲ & ਸਰ ਜਾਰਜ ਇੰਗਲੇ, ਦੂਜਾ ਐਡਨ. (1987) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਤੀ ਐਸ. ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ)

1.1 ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਅਯੋਗਤਾ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਨੁੱਲਿਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਧਾਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਅਯੋਗਤਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ" ਜਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ (ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ)". ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਇਸ ਲਈ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵੈਧ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 2]

[1965] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220 ਨੂੰ ਪੈਰਾ 17 ਮਾਣਯੋਗ ਨਿਆਂਕਾ ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 922 ਪੈਰਾ 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 18312 ਦਾ 2017।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 10.08.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਵਿਆਹਿਕ ਅਪੀਲ (ਐਫ.ਸੀ.) ਨੰਬਰ 94 ਦਾ 2015।

ਅਨੁਰਾਗ ਮਿੱਤਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਇਨ-ਪਰਸਨ।

ਸਾਖਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਉਮੰਗ ਸ਼ੰਕਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਜਤਬਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐਲ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ 1. 31.08.2009 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਤਰੀ, ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਮਿਸ ਰਚਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1955 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਐਕਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (i) (a) ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ 31.08.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 20.11.2009 ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮਿਸ ਰਚਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। 15.10.2011 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 15.10.2011 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ 28.11.2011 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 20.12.2011 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 20.12.2011 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 06.12.2011 ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹਿਕ ਮਤਭੇਦ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (i) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਣ ਲਈ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਹ

ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 31 ਅਗਸਤ, 2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 06.12.2011 ਨੂੰ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। 10.08.2016 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 6.12.2011 ਨੂੰ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ।

2. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਬਿੰਦੂ ਹਨ:

a) ਕੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜੁੜਦੀ ਹੈ?

b) ਕੀ 06.12.2011 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲੀ ਹੈ?

3. ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (i) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 31.08.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਇਨ ਰੈਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਲਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਵਿਆਹ 31.08.2009 ਨੂੰ ਹੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਅਸਰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰੁਕਾਵਟ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਹ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 31.08.2009 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂਕਿ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (i) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।

4. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਲੈਮਨਾਈਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਹ ਅਗਰ ਇਹ ਧਾਰਾ 5 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (i), (iv) ਅਤੇ (v) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੁੱਲ ਅਤੇ ਵੋਇਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਧਾਰਾ (i) ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਜੋ ਧਾਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਉਹ 15 ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

"15. ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਵਿਅਕਤੀ. ਮੁੜ ਕਦੋਂ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ.- ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ।"

5. ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ 06.12.2011 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸ ਰਚਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ 20.12.2011 ਨੂੰ 28.11.2011 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਇਨ ਰੈਮ ਹੈ।

"8. ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ? ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੌਰਾਨ, ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਵਿਆਹ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਛੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ 11 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਆਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕੋਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਸ਼ਰਤ (iii) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਸ਼ਰਤ (iii) ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਵਿਆਹ ਲਈ ਦੁਲਹਨ ਅਤੇ ਦੂਲਹੇ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਦਿਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਹੁਣ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 11 ਇਸਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਭਾਵੇਂਕਿ ਧਾਰਾ 18 ਇਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹ

“ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਪਰ ਕੀ ਵਿਆਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਹੈ ... ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਲਾਨਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)। . . . ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਇਸ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੋ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ, ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ, ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਖਾਲੀਪਨ ਨੂੰ ਐਲਾਨਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ, ਕਿ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਆਹ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾਹੀ ਸ਼ਬਦ, ਬਿਨਾਂ ਖਾਲੀਪਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ, ਵਿਧਾਨਕ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀਪਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਨ [ਐਡ. ਕੈਟਰਾਲ ਬਨਾਮ ਸਵੀਟਮੈਨ, (1845) 9 ਜੁਰ 951, 954]।”

9. ਚਰਚਾ ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਵੈਧ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀਪਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਬੇਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਮਨਾਹੀ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ: “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ” ਆਦਿ। ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ। ਤਲਾਕ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਰੋਕ ਅਤੇ ਮਨਾਹੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਮਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਮਨਾਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਅਜਿਹੀ ਅਯੋਗਤਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅਣਸੁਝਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਐਨਕਟ ਨਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਸ਼ਯੋਗ ਜਾਂ ਅਟੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

"13. ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗੁਆ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 15 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਦੀ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਕਹੋ, ਸਥਾਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਰ ਇਸ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਰੇ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13 ਜੋ ਤਲਾਕ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੰਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਤਲਾਕ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਭੰਗ ਵਿਆਹ ਦੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਉਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (i) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। "ਪਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤ

(ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਰੇਖਾਂਕਿਤ)

8. ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 11 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ "ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ" ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਸੀ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਲਾਨ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦਾ ਭੰਗ ਇਨ ਰੈਮ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਉਲਟਿਆ ਨਹੀਂ, ਵਿਆਹ ਸਾਰੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਦਾ ਭੰਗ ਇੱਕ ਵਾਰ ਡਿਕਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਛਲੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ 'ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ 'ਪਿਛਲਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

9. ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਪਾਠਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਿਤੀ

10. ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ 06.12.2011 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 20.12.2011 ਨੂੰ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 28.11.2011 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਿਤੀ 06.12.2011 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 (ਇਸ ਨੂੰ "ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ." ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਆਰਡਰ XXI ਨਿਯਮ 89 (2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਆਰਡਰ XXI ਨਿਯਮ 90 ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਆਰਡਰ XXI ਨਿਯਮ 89 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਉਕਤ ਨਿਯਮ 90 ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਤਬ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਹੁਕਮ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕਤਰਫਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਨਿਲ ਦਿਨਮਣੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪਨਵੇਲ ਨਗਰ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਪਨਵੇਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਦਾਈ ਦੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਤ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੁਦਾਈ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ/ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾਖਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਪਸੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

11. ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 (1) ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 (3) ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਦਸਤਬਰਦਾਰੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 (1) ਵਿੱਚ "ਦਸਤਬਰਦਾਰੀ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਤਿਆਗ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਦਸਤਬਰਦਾਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ:

"12. ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ 1908 ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਦਸਤਬਰਦਾਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(a) ਇੱਕ ਮੁਦਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ; ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਦਾਈ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਨਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ

(b) ਇੱਕ ਮੁਦਾਈ, ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ

ਦਸਤਬਰਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ। ਅਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਆਰਡਰ II ਨਿਯਮ 2 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

12. ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 (1) ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦਾ ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 1 ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ[7]। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ 28.11.2011 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 06.12.2011 ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ, ਮਿਸ ਰਚਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ, ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 5 (i) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

13. ਸ੍ਰੀ ਸਖਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਹਨ, ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਿ 06.12.2011 ਨੂੰ ਹੋਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਵਿਆਹ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਪਾਠਕ ਦੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 15 ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਪਾਠਕ ਨੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ ਵੱਲੋਂ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਿਟੇਸ਼ਨ[8] ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:"ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਅਕਸਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਅਰਥ ਜੋ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ। ਵਿਆਖਿਆ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੇ"।

14. ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਅਧਿਨਿਯਮ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਨਿਯਮ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।[9] ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਢਾਲੇ ਗਏ ਹੋਣ।[10]

15. ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਧੈਰਯਵਾਨ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੁੱਲਾ[11] ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਕ੍ਰਾਸ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਿਟੇਸ਼ਨ, ਐਡ. ਡਾ. ਜੋਨ ਬੈਲ ਅਤੇ ਸਰ ਜਾਰਜ ਇੰਗਲ, ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ (1987)

ਪਰਾਯਾਂਕਾਂਡੀਯਲ ਇਰਵਾਥ ਕਨਾਪ੍ਰਵਾਨ ਕੱਲਿਆਣੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਦੇਵੀ (1996) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 76, ਪੈਰਾ 68

ਰਾਵੇਂਸਿਦੱਪਾ ਬਨਾਮ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ, (2011) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਪੈਰਾ 40

(2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 619 “33. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਦੇ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ, ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ “ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਯਮ” ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਅਜੀਬਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਸ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਰਟ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਇਰਾਦਤਾਵਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ, ਅਤ

16. ਸੈਲੋਮਨ ਬਨਾਮ ਸੈਲੋਮਨ & ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟਡ, ਲਾਰਡ ਵਾਟਸਨ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ :

“ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਕੁਇਟੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਯਾ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤਾਰਥ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।”

ਵਿੱਚ ਬਲੈਕ-ਕਲਾਸਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਪੇਪੀਅਰਵੇਰਕੇ ਵਾਲਡਹੋਫ-ਆਸਚਾਫੈਨਬਰਗ ਏ.ਜੀ., ਲਾਰਡ ਰੀਡ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

“ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸੰਸਦ ਨੇ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ।”

17. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਿ. ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਬਨਾਮ ਆਫੀਸ਼ੀਅਲ ਰਿਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ “ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਭਵ ਹੈ।”

18. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਿ. ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਬਨਾਮ ਆਫੀਸ਼ੀਅਲ ਰਿਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਪੀਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

19. ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਥਗਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਿਤੀ 06.12.2011 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਉਸ ਕੇਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

20. ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 06.12.2011 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲਾ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕਿ 06.12.2011 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲਾ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

21. ਤਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ. ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ। ਮੈਂ ਨਾਗੇਸਵਰ ਰਾਓ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਕਥਾਮਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ - “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ” ਆਦਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨੂੰ ਨੁੱਲਿਟੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਵੇਖੋ ਪੈਰਾ 9 ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ (ਉਪਰੋਕਤ)। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ।” ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਨੁੱਲਿਟੀ ਜਾਂ ਖਾਲੀਪਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵੇਖੋ ਪੈਰਾ 9 ਅਤੇ 10 ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ ਕੇਸ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਗਰਭਧਾਰਣ ਜਾਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1976 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੇ “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ” ਦੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਨੁੱਲਿਟੀ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੁੱਲਿਟੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਅਯੋਗਤਾ ਹੇਠ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਨੁੱਲਿਟੀ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈ ਗਈ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ” ਜਾਂ “ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ (ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)” ਵਰਗੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈ ਗਈ ਅਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਆਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਯੋਗਤਾ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੈਧ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਲੀਲਾ ਗੁਪਤਾ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਿਕਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਘਟਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate